

на органе варења. Аранђеловац је био важно пролазно место за кириџије и путнике све док пруга за Ваљево кроз њега није прошла.

Ове варошице нису само економски центри. У новије време оне постају административни и просветни центри за своју околину.

Паланка и Аранђеловац су и административни центри за јасеничке срезове крагујевачког и смедеревског округа. У њима су среске канцеларије и градски судови. Паланка због свога згодног географског положаја (на прузи, поред Јасенице и у пространој и богатој области) добила је један пук коњице. Све ове установе знатно утичу на подизање ових варошица.

Са овим установама варошице добијају и нове грађане који постепено утичу на садашњи менталитет становништва. Трговачки менталитет наслеђен од „старих газда који су отварали радње са 500 гроша“ полако се губи. Менталитет чаршије, који се да најбоље видети у односима новчаних завода (пет у Аранђеловцу, а толико и у Паланци) према становништву околних села, имао је на околину само негативна дејства.

Нове улоге које сада имају ове варошице учиниће да се оне подигну не само у погледу материјалне него и у погледу духовне културе.

Боривоје Дробњаковић.

ЈЕДНА ЕТНИЧКА ВЕЗА БОКЕЉА И ВАЉЕВАЦА.

Познато је да је Бока била и активна и пасивна у погледу миграција. Али се увек мислило да су бокелске миграције биле упућене на море и у туђину. Ретко је ко могао замишљати да су се Бокелји упућивали на балканско копно и тамо остајали. Многи од испитивача с неверицом примали су ова казивања, нарочито да Бокелја има по селима. Стално су замишљали да ових породица може бити само по градовима и са градским занимањима. И бокелских и далматинских породица уопште није тако мало у западним крајевима Србије, као што би се мислило у први мах.

У село Читлук, среза азбуковачког округа подринског, дошла су два брата Жуткића из Шекулара код Котора. Један испитивач Азбуковице мислио је да су арбанашког порекла и од Скадра, а не из праве Боке. Жуткићи су скорашњи досељеници, дошли после устанка у Кривошијама од 1878. год. у коме су оба као млађи људи учествовали, били рањени, као такви пребегли у Црну Гору и за време склонили се на Грахово. Кад су приметили да ће бити издати, пребегли су у Србију и населили се у Азбуковцу, дошли у стару кривошијску породицу Гачића из Читлука, која их је радо насесила на сеоску утрину. Млађи Жуткић за живота прешао је у Лољин, у непосредној близини свога брата. Од њега су остале три куће, по једна у Лољину, Шапцу и Слепчевићу (у Мачви), а од старијег брата остала је у првом месту само једна кућа. Жуткићи у Читлику и Лољину населили су се на месту где раније није било кућа. Они су насељени на испустима муслимана истераних из Драбића 1835. год. Они су месту свога насеља дали име Крш и нека још имена из Шекулара. Тако потоку, остецњима и пољу дали су имена из Шекулара.

У традицији бокелске породице Тодорића из ваљевских Клинаца одавно се чува нешто слично. У ваљевске Клинце у првој половини XVII века доселио се за служитеља цркве у Петњици калуђер Теодор. Он

је још за живота довео из Клинаца у Боки свог синовца Митра, дечка од 14 година, и рођака попа Павла Радовића с породицом. Кад је Теодор довео синовца и рођака, престао је поповати; попоство је предао рођаку, а он се повукао са синовцем у миран живот. У попа Павла била су четири сина, три попа и један земљоделац. Од ових попова један је отишао у Крлуле, до Шапца и тамо оставио потомство, које се зове Радовићи. Други поп је поповоао у Марковој Цркви, код Мионице, а стално живео у Веселиновцима; од њега су данашњи Алексићи. Трећи је поповоао у Барајеву (окр. београдског) и од њега су данашњи Поповићи. Од четвртог брата, сељака, остао је син поп Јован, који је требао наследити деду, али је умро пре њега и тиме престала поповска грана ове породице. Од поп Јованог сина Митра и од калуђеровог Митра остали су данашњи Васиљевићи и Тодорићи у ваљевским Клинцима, који себе сматрају једном породицом, досељеном из Клинаца у Боки. Ове податке о миграцији Тодорића причао је Матија Игњатавић-Васиљевић, који је увек додавао да су ово казивања Арсенија Тодорића, праунука калуђеровог Митра. При овим казивањима Матија је увек додавао, да је писмени Арсеније имао својом руком исписану читуљу, која се загубила; у њој је било написано да имају бокељски Клинци, слични ваљевским, да тамо има рођака и да је име селу донето.

У Ужичкој Црној Гори, при испитивању села Росића, често ће се чути из уста старијих сељака да су Росићи Мала Кремна. Кад се ближе упознате с Росићима, видите да је већи број главнијих сеоских породица из Кремана, окр. ужичког. Кад запазите где су креманске породице, кад уочите њихова поља, запамтите називе поља, извора, маљенских коса видећете да су креманска имена пренета у Росиће. Ко је био у Кремнама па се нашао у Михаиловићима, на ставама Коњске и Трговишке Реке и ко је био у Росићима изнад њихових Михаиловића видеће исту слику пред собом с истим именима само на једном месту у већем а на другом у мањем обиму.

Иста се оваква слика даје запазити у селу Завлаци, на Јадру. Горња Завлака насељена је у већини царинским породицама, породицама села Царине у Азбуковици овог округа. За време ових ратова беше у животу неки Цветко Брајић, који стално говораше да је из Завлаке, из Мале Царине. Кад се испнете на Ђерманско Брдо у Завлаци, па уочите положај села, поља и рекавица око себе, кад то у мислима све донесете у Царину и станете изнад цркве на тамошње Ђерманско Брдо видећете исту слику и иста имена.

Ова два до три примера као и стално позивање Тодорића из ваљевских Клинаца да су њихови Клинци слични бокељским нагнала су ме, да нађем бокељске Клинце и да их сравним с ваљевским.

Клинци у Боки су према Херцег-Новом, на врху оног полуострва, које дели Боку на два залива, северни и јужни. Село је брдовито, са приморским зеленилом, нагнуто југозападу, с пристаништем, првом бокељском паробродском станицом од Херцег-Новог. Изнад пристаништа пут се нагло диже и мало даље на исток су и Клинци. Од северне стране заклоњено је село високом пошумљеном косом. Земљиште је од кречњака с пуно вртача разног облика у јужном делу села.

При уласку у село постоји мало узвишење Обрежак, на коме је сеоско гробље. Исти случај и у ваљевским Клинцима: мали брешчић Обрежак и на њему сеоско гробље. У селу пада у очи угнута средина села, средином тече поток који дели село на Горње и Доње Клинце. Исти је случај и у ваљевским Клинцима: средина угнута, безводни поток

Врбовац, где су на левој страни Горњи, на десној Доњи Клинци. У страновитим бокелским Горњим Клинцима свуда остелџи, стране и вртаче, баш као и у ваљевским Горњим Клинцима. Средином бокелских Клинаца су потеси, а тако исто и ваљевских. И тамо и овамо имена су: Студена Вода, Њиве, Липлик, Крушка и др. На врху Горњих Клинаца изнад цркве Св. Трифуна диже се Веље Брдо. Под њим је велика пећина из које избија јако врело и пада у море према Баошићима. Веље Брдо је пространо и с вртачама; по тим доловима и остелџима растурени су Горњи Клинци.

У ваљевским Клинцима Тодорићи су на Великом Брду, по његовим вртачама и заравнима. Испод Великог Брда са северне стране је велика и мала пећина, из које извире читава река (Петничка Пећина и река Бања). И овде су ово Г. Клинци. На источном крају бокелских Клинаца диже се највиши врх села Ослушника, плећато, благих нагиба и шумовито преко неколико стотина метара високо кречњачко брдо. Исти је случај и у ваљевским Клинцима; где се његов источни пошумљени и плећати врх зове Ослуша. Јужни крај бокелских Клинаца знатно је улегао и с вртачама, а исти је такав и ваљевских Клинаца. Изнад ових вртача диже се мало повиша косаница Оскруша. Истог имена Косаница је и у ваљевским Клинцима. И по Оскруши су вртаче и долови у оба села. Најлепше вртаче у почетку од запада су: Црвена Вртача и Понор, а на истоку Студена Вода. Исте појаве и у ваљевским Клинцима, само с том разликом да ваљевске вртаче имају воде а бокелске немају.

Средином Оскруше су њиве на оба места и све у доловима.

Из ових излагања види се да је породица Тодорића у ваљевским Клинцима пренела из бокелских Клинаца имена брда, поља и потока, па и само име села. Пре доласка Тодорића у Клинце у овима је било становника, само не у горњем него у доњем делу села. Јужни део села, на коме су данашњи Горњи Клинци пре досељења бокелских Клинчана био је ненасељен и својина цркве у Петници. Калуђеру Теодору Клинчанину испало је за руком да свог синовца Митра и сродника попа Павла насели на пустом црквеном земљишту; тако су они били и онда и данас одвојени од доњег дела Клинаца. Поп Павле и његов оделити сродник Митар, нашли су се на необделаном земљишту, далеко од других породица, па су новом насељу давали имена из њиховог ранијег села. Старе, до Бокеља живеле, породице иселиле су се и оставиле празна места, која су заузеле млађе. Једну од тих млађих данашње Продановиће из Зубаца, довели су ови Бокељи и населили у Д. Клинцима, на имањима исељених Међедовића. У ваљевским Клинцима пред крај XVIII века нашли су се само Бокељи Тодорићи. Старе породице отишле су а придошлице ушле међу Бокеле примиле су од њих име селу и свима знатнијим објектима; старо име доњег дела села, Паланка, тиме се изгубило.

Овим изношењима је циљ постаћи испитиваче, да, кад наиђу на овакве случајеве, обратe пажњу на њих. Треба имати на уму да породице у новим насељима увек дају објектима око себе имена својих старих насеља, и не стварају нека нарочита имена. Обрати ли се оваквим појавама већа и довољна пажња, веровати је да ће се моћи многе поставке утврдити као и наћи неке новине.

Љуб. Павловић.